

rábbi sírját Maximinus Thrax érmei kelteznek. Külön említést érdemel, hogy az ételáldozatra utaló csirkecsontok eddig csak a női sírokban fordultak elő, az idén egy női és egy férfi sírban egyaránt a nyomára bukkantunk. Mindhárom mellékletes sírunk ékszerekben gazdag volt, a női sírokban a gyűrűk és a karperecek mellett üvegyöngyökből és az egyikben kisméretű aranygyöngyökből álló nyakláncot is találtunk. Az üvegedények és a vaskések nemtől független mellékletek, de a nyílhegyek, a fenőkövek, a balta, a szíjvég, a csat, továbbá a hagy-mafejes fibula egyértelműen férfi tetemre utalnak.

HORVÁTH FRIDERIKA

6. Andornaktálya, Zúgó-dűlő

(Heves megye) Pa

A Miskolci Egyetem BTK Ős- és Ókortörténeti Tanszéke a Jagelló Egyetem Régészeti Intézetével közösen 2002. augusztus 5–17. között ásatást végzett a néhány éve megismert felső paleolit lelőhelyen. A feltárás során három szintben a felső pleisztocén jellegzetes paleo-talajaiból kerültek elő a különböző korú településszintek emlékei. A legfelső két szint leletanyaga eddig Magyarországról nem ismert Epi-Aurignaci.

Munkatársak: dr. Mester Zsolt és dr. J. K. Kozłowski.
RINGER ÁRPÁD

7. Baj, Öregkovács-hegy

(Komárom-Esztergom megye) Kk

2002-ben befejeztük a munkát a temetőben, és maradt idő és anyagi forrás az udvarház feltárásának folytatására. Négy szelvényt nyitottunk a főépülettől É-ra és ÉNy-ra, melyekben késő középkori gödröket találtunk.

PETÉNYI SÁNDOR

8. Balassagyarmat, Baltik Frigyes utca 6.

(Nógrád megye) Ø

Tervezett kertészeti áruda helyén végeztünk megelőző feltárást. Ezen a területen középkori városrészre és kelta sírokra lehetett számítani. Azonban a tervezett épület területén nyitott 5×7 méteres szondában és a három kutatóárokban semmilyen régészeti lelet vagy jelenség nem került elő.

TANKÓ KÁROLY

9. Balatonendréd, Lucernás

(Somogy megye) Ró, Kö

Az M7-es autópálya leendő nyomvonalának területén az 1992–1993 folyamán lezajlott terepbejárások során szórványos középkori és római kori anyagot nyújtó, pontosan nem azonosítható kiterjedésű régészeti lelőhely feltételezhető nyomaira bukkantak (M7/S-02). Ez után került sor 2002 szeptemberében a szondázó ásatásra,

mely azonban eredménytelennek bizonyult, mivel értékelhető jelenségeket nem tudtunk megfigyelni.

POLGÁR PÉTER

10. Balatongyörök, Szép-kilátó

(Zala megye) Ø

A balatoni kerékpárút nyomvonalába eső területen a megelőző feltárásra azért került sor, mert a közeli római kori világgazdaság pontos kiterjedését nem ismerjük, illetve a középkori Ádám falu területe érinti a nyomvonalat. A terület mély, náddal benőtt. A feltárás során megállapíthattuk, hogy a Keszthely–Tapolca vasút töltéséhez innen termelték ki a földet, és ennek során minden régészeti jelenséget megsemmisítettek. A feltárás eredménye így negatív.

MÜLLER RÓBERT

11. Balatonkeresztúr, M7 autópálya 35–36. számú lelőhely

(Somogy megye) Ő, Á, Kk

2002. február 14-én terepbejárást végeztünk a lelőhelyek területén.

A 35. lelőhelyet már korábban is bejárták. Ismételt terepbejárásunk nyomán a lelőhely kiterjedése és iránya kissé megváltozott. Korábban É–D-i irányú és mintegy 160×110 m-es területű volt. Most ÉK–DNy-i irányú lett, hosszúsága 270 m, szélessége 130 m. Nyomvonalba eső szakasza: 160×25–30 m, területe 4500 m². A területen Ny-on kevés Árpád-kori, középkori, K-en nagy mennyiségű késő középkori, D-en egy-két őskori kerámiát gyűjtöttünk. A terület szántott vetett, közepes-jó látási viszonyokkal.

A 36. lelőhelyen tett megfigyeléseink szerint a korábbi lelőhely kissé DNy-ra tolódott el. Az általunk bejárt terület egy fennsík, 140×180 m-es kiterjedésű. Mindössze kis része nyúlik bele a nyomvonalba, ennek területe 20×75 m, 1500 m². A területen fél tucat jellegtelen, szemcsés soványítású Árpád-kori kerámiát leltünk igen szórványosan. A terület szántott, D-en kukoricatarló, É-on szántott-vetett, ennek megfelelően eltérő látási viszonyokkal.

Munkatársak: Balla Krisztián, Molnár István, Nyári Zsolt.

GALLINA ZSOLT – SOMOGYI KRISZTINA

12. Balatonlelle, Kenderföld

(Somogy megye) U, B, LT, Ró

Az MTA Régészeti Intézete 2002 márciusában kezdte meg a Somogy Megyei Múzeumi Igazgatóság felkérésére a Balatonlellétől K-re létesítendő autópálya-pihenőhely területének előzetes feltárását. Az ásatásokat megelőző terepbejárások egy nagyobb kiterjedésű római kori lelőhelyet és elszórt őskori objektumokat valószínűsítettek (M7/S-20). A pihenőhely területén ezt megelő-

zően régészeti feltárás még nem folyt. A feltárást kerülő terület K felé a lellei halastavak, É-ra és DNy-ra a település irányába lejtő lankás domboldalon terül el. Az ásatás helyszíne beleesik a Balaton D-i partját kísérő, attól nagyjából 3–5 km-re eső sávba, ahonnan már korábban is számos római kori lelőhely vált ismertté. A munkálatok előrehaladtával mindinkább bebizonyosodott az előzetes felmérések helyessége. A terület nagy részén egy római kori bennszülött telep szerkezetét kezdték kirajzolni a humusz eltávolítása után előbukkanó objektumok. A felület nagy részén feltártunk számos É–D-i és ezekre merőleges K–Ny-i irányú telekhatároló árkot. Az árkok által körülvevett területeken félig földbe mélyített házakat, tárolóvermeket és hulladékgödröket bontottunk ki. Ez a szerkezet K-ról és Ny-ról fél körben körülvesz egy, a telekhatároló árkoknál szélesebb és mélyebb – a telek tájolási rendszerébe azonban szervesen illeszkedő – árkokkal határolt, nagy kiterjedésű, téglalap alakú területet. Ezen a részen az objektumok sűrűsége és jellege megváltozott. Jóval kevesebb volt a félig földbe mélyített ház, illetve elmaradt az egymásra merőleges árkok határozott rendszere. Ezzel szemben a lekerített térségen belül és közvetlen közelében tíz nagyméretű kutat tártunk fel. Az egyikben sikerült megtalálnunk az ácsolt kútszerkezet alsó négy deszkasorát is. Ez arra enged következtetni, hogy ezt a területet inkább gazdasági célra használták, esetleg állattartásra. Ezt támasztja alá a nagyméretű kutak telepen belüli elhelyezkedése, illetve az, hogy a házak és telkek a területet K-i és Ny-i irányból körbeveszik. Arról, hogy ez a szerkezet a téglalap alakú területtől É-ra is megvan-e, nincsenek információink, ugyanis ezeken az oldalakon a pihenőhely széle határt szabott munkálatainknak. A terület DNy-i oldalán a plató szélére merőlegesen húzott szondában a telep többi árkánál mélyebb és szélesebb ÉNy–DK-i tájolású árkot bontottunk ki. A feltárt rövid, mintegy 10–12 m-es szakaszon is megfigyelhető volt, hogy az árok a többitől eltérően nem egyenes, hanem enyhén ívelődik, és úgy tűnik, párhuzamosan fut a plató szélével. Ezek a jellemzők esetleg arra utalhatnak, hogy a szondában a telep határoló árkát találtuk meg. Azonban ez nem jelenthető ki egyértelműen, ugyanis a feltárt szakasz túl rövid és az árkon kívül is tártunk fel római kori objektumokat, többek között félig földbe mélyített házat. A telep objektumainak túlnyomó többségéből a Kr. u. 2–3. század fordulójára keltezhető leletanyag került elő. Ez azonban csak azt jelenti, hogy a telep nagyjából ebben, a markomann háborúkat követő időszakban élte virágkorát. Ezen felül számos bizonyítékot találtunk a telep korábbi meglétére és későbbi továbbélésére.

A pihenőhely D-i oldalán több olyan objektumot tártunk fel, amelynek leletanyaga a római kort megelőző időszak kelta őslakosságának jellegzetes emléke. Egyes gödrökben megfigyelhettük, hogy a kelta leletek között előfordulnak korai római kerámiatípusok is, így a leletanyag részletes feldolgozása során lehetőség nyílik arra, hogy képet alkossunk az őslakosság anyagi kultúrá-

jának romanizálódásáról. A pihenőhely közepe táján, a talajerózió, valamint a szántóföldi művelés által kevésbé bolygatott részen, a szántott talajsínt alatt egy néhol 20–30 cm vastag, Kr. u. 4. századi réteget észleltünk. Ez foltokban már megfogható volt a nagyobb objektumok besüllyedt betöltésének tetején is. Innen több, mint 100 késő római érem, fibulák, egyéb bronztárgyak, szerzőszámok, fémolvadékok és fémsalak, öntőcsapok kerültek elő. Itt egy fémmegmunkáló műhely maradványait sejtethetjük.

A terepbejárás során valószínűsített őskori objektumokat is feltártunk a pihenőhely területén. A felület K-i oldalán egy nagyjából 100 m széles É–D-i irányultságban a késő neolitikus lengyeli kultúra számos gödrét bontottuk ki; a pihenőhely É-i szélén a kora bronzkori – feltehetően a kispostagi kultúrához tartozó – telepre utaló objektumokat, valamint öt zsugorított sírt is feltártunk. Úgy tűnik, hogy az őskori telep magja kívül esik az autópálya nyomvonalán, a feltárások során csak a D-i szélének gödreit észleltük. Emellett a terület D-i részén feltártunk egy, a pihenőhelyet ÉNy–DK-i irányban teljes szélességben átszelő két – illetve egy rövid szakaszon három –, egymással párhuzamos bronzkori árkot. Az árkok és a bronzkori objektumok valamint a sírok között egyelőre szorosabb kapcsolatot nem tudtunk kimutatni, így a telep szerkezetéről bővebb információink nincsenek.

A 2002. évi ásatási szezonban feltártunk 39 000 m²-nyi felületet, amelyen nagyjából 1600 objektumot, köztük 12 sírt, 12 kutat, 32 félig földbe mélyített házat, 105 árkot és számos gödröt illetve cölöplyukat bontottunk ki.

Az ásatáson részt vett Czeider Tibor, Diós Borbála, Hajdú Ádám, Hajnal Mariann, Hansel Balázs, Lassányi Gábor és Tátrai Bóris.

SERLEGI GÁBOR – MARTON TIBOR

13. Balatonmagyaród, Kolonai-dűlő

(Zala megye) Ró, Á, Kk

A középkori Kolon település területét érintő vezetékfektetést megelőző feltárás keretében 1100 m² terület kutatását 2002. június 3.–július 31. között végeztük el. A Kis-Balaton egykori mocsárvidékének K-i szélén É–D-i irányban elnyúló Zalakomár–Balatonmagyaródhát közepét K–Ny-i irányban átszelő nyomvonalon (amely keresztezi a Zalakomár–Balatonmagyaródi országutat) 124 objektumot (gödröket, cölöplyukakat, tűzhelyeket, kemencéket, vermeket, kutat és egy nagyméretű, késő középkori gazdasági épülethez tartozó fal alapárkait) bontottunk ki. A településjelenségek a domb derekán, az országút Ny-i széle közelében sűrűsödtek. Két objektum tartalmazott római kori, egy gödör kora Árpád-kori (10–11. századi), hét objektum Árpád-kori (12–13. századi) leleteket. A többi objektumból késő középkori kerámia és vas használati tárgyak kerültek elő.